

ISSN (Print): 2304-5809
ISSN (Online): 2313-2167

Науковий журнал
«МОЛОДИЙ ВЧЕНИЙ»

№ 10.2 (50.2) жовтень, 2017 р.

Редакційна колегія журналу

Базалій Валерій Васильович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Балашова Галина Станіславівна – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Гриценко Дмитро Сергійович – кандидат технічних наук (Україна)
Змерзлий Борис Володимирович – доктор історичних наук (Україна)
Іртишцева Інна Олександрівна – доктор економічних наук (Україна)
Коковіхін Сергій Васильович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Лавриненко Юрій Олександрович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Лебедева Надія Анатоліївна – доктор філософії в галузі культурології (Україна)
Морозенко Дмитро Володимирович – доктор ветеринарних наук (Україна)
Наумкіна Світлана Михайлівна – доктор політичних наук (Україна)
Нетюхайло Лілія Григорівна – доктор медичних наук (Україна)
Пекліна Галина Петрівна – доктор медичних наук (Україна)
Писаренко Павло Володимирович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Романенкова Юлія Вікторівна – доктор мистецтвознавства (Україна)
Севостьянова Наталія Іларіонівна – кандидат юридичних наук (Україна)
Стратонов Василь Миколайович – доктор юридичних наук (Україна)
Шаванов Сергій Валентинович – кандидат психологічних наук (Україна)
Шайко-Шайковський Олександр Геннадійович – доктор технічних наук (Україна)
Шапошников Костянтин Сергійович – доктор економічних наук (Україна)
Шапошнікова Ірина Василівна – доктор соціологічних наук (Україна)
Шепель Юрій Олександрович – доктор філологічних наук (Україна)
Шерман Михайло Ісаакович – доктор педагогічних наук (Україна)
Шипота Галина Євгенівна – кандидат педагогічних наук (Україна)
Яковлев Денис Вікторович – доктор політичних наук (Україна)

Міжнародна наукова рада

Arkadiusz Adamczyk – Professor, dr hab. in Humanities (Poland)
Giorgi Kvinikadze – PhD in Geography, Assistant Professor (Georgia)
Janusz Wielki – Professor, dr hab. in Economics, Engineer (Poland)
Inessa Sytnik – Professor, dr hab. in Economics (Poland)
Вікторова Інна Анатоліївна – доктор медичних наук (Росія)
Глущенко Олеся Анатоліївна – доктор філологічних наук (Росія)
Дмитрієв Олександр Миколайович – кандидат історичних наук (Росія)
Марусенко Ірина Михайлівна – доктор медичних наук (Росія)
Швецова Вікторія Михайлівна – кандидат філологічних наук (Росія)
Яригіна Ірина Зотовна – доктор економічних наук (Росія)

Повний бібліографічний опис всіх статей журналу представлено у:
Національній бібліотеці України імені В.В. Вернадського,
Науковій електронній бібліотеці Elibrary.ru, Polish Scholarly Bibliography

Журнал включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз:
РИНЦ, ScholarGoogle, OAJI, CiteFactor, Research Bible, Index Copernicus.
Index Copernicus (IC™ Value): 4.11 (2013); 5.77 (2014); 43.69 (2015)

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 18987-7777Р від 05.06.2012 р.,
видане Державною реєстраційною службою України.

Відповідальність за зміст, добір та викладення фактів у статтях несуть автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. Матеріали публікуються в авторській редакції. Передрукування матеріалів, опублікованих в журналі, дозволено тільки зі згоди автора та редакції журналу.

ЗМІСТ

Беленька Г.В. Європейські вектори нової стратегії підготовки дошкільних педагогів.....	1
Бондаренко Г.А. Мовленнєво-риторична діяльність педагога в контексті вибудовування нових освітніх стратегій підготовки вчителя початкової школи.....	5
Вертугіна В.М., Сінозацька Т.П. Дитячі розважальні центри: європейський досвід та українські реалії.....	9
Волинець К.І., Волинець Ю.О., Стаднік Н.В. Формування лідерських якостей майбутнього дошкільного педагога в умовах євроінтеграції: теоретичний аспект.....	14
Дем'яненко В.І. Проектна діяльність майбутнього вчителя початкової школи в контексті нової освітньої стратегії.....	18
Дубовик С.Г. Формування культури професійного мовлення майбутніх учителів початкової школи.....	23
Клунко Р.Ю. Оновлення змісту підготовки майбутніх вчителів до формування правової культури учнів.....	28
Котенко О.В., Руднік Ю.В. Структура змісту професійної підготовки вчителів початкової школи у Фінляндській Республіці: традиції та інновації.....	32
Лобода О.В. Європейська модель підготовки вчителів до раннього навчання іноземної мови: на прикладі Угорщини.....	37
Машовець М.А., Науменко М.С. Формування конкурентноспроможного фахівця дошкільної освіти в умовах євроінтеграції.....	42
Мельник Н.І. Становлення системи дошкільної освіти у Франції.....	47
Метельюк В.І. Психологічні аспекти спілкування в полікультурному світі.....	51
Нечипоренко К.П., Шкарбан А.В. Підготовка вчителя початкової школи до здійснення диференційованого підходу у роботі з ліворукими учнями.....	56
Новоселецька І.Е. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку в реаліях євроінтеграційних вимірів.....	60
Паламар С.П., Кондратюк С.Г. Системний підхід до формування навичок проведення науково-педагогічного дослідження.....	65
Пасічник А.А. Особистісна стратегія професійної діяльності майбутніх вихователів ДНЗ.....	70
Петухова А.Є., Анісімова О.Е. Практико-орієнтований підхід до підготовки майбутніх фахівців дошкільної галузі у контексті педагогічної спадщини Ф. Фребеля.....	74
Подофей С.О. Я-концепція людини як потенціал становлення її суб'єктності.....	79
Полянничко О.М., Еретик А.А. Успішні практики підготовки вчителів початкової школи у країнах Європейського Союзу.....	84
Порядченко А.А. Підготовка майбутніх педагогів до реалізації принципу наступності у навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.....	89
Савченко Ю.Ю. Особливості формування статево-рольових уявлень у старших дошкільників.....	94
Ситник О.І. Зміст та форми освіти дорослих в Ірландії.....	98

CONTENTS

Belenka A.V. European vectors of a new strategy of preschool teachers' professional training.....1	Melnyk N.I. Development of preschool education in France.....47
Bondarenko H.L. Teacher's speech-rhetorical activity in the context of the development of new educational strategies of the preparation of future primary school teacher.....5	Meteluk V.I. Psychological aspects of communication in polycultural world.....51
Vertugina V.N., Sinozatskaya T.P. Children's entertainment centers: European experience and Ukrainian realities.....9	Nechyporenko K.P., Shkarban L.V. Preparation the primary school teacher to implement the differential approach to work with left-handed pupils.....56
Volynets K.I., Volynets Y.A., Stadnik N.V. Formation of leader qualities of the future preschool teacher in the conditions of eurointegration: the theoretical aspect.....14	Novoseletska I.E. Development of artistic and creative abilities of pre-schoolers in the context of integration to the European Union.....60
Demianenko V.I. Project activities in the future look like an elementary school teacher in the context of a new education strategy.....18	Palamar S.P., Kondratiuk S.G. System approach to the formation of scientific and pedagogical research skills.....65
Dubovyk S.G. Formation of the culture of professional speech of the future teachers of the elementary school.....23	Pasichnik A.A. Personal strategy of professional activity of future children in pre-school educational institution.....70
Klunko R.Yu. Upgrading the content of future teachers' training for students' legal culture formation.....28	Petukhova L.E., Anisimova E.E. Practical-oriented way to preparing the future specialists of the preschool industry in the context of pedagogical heritage of F. Frebelya.....74
Kotenko O.V., Rudnik Y.V. The structure of the content of primary teacher's professional training in the Republic of Finland: traditions and innovations.....32	Podofiei S.O. Self-concept of man as a potential formation of its subjectivity.....79
Loboda O.V. European teachers preparation model to early foreign language training: Hungarian example.....37	Polianychko O.M., Eretik A.A. Successful practices for preparing primary school teachers in the European Union countries.....84
Mashovets M.A., Naumenko M.S. Formation of the competitive specialist of preschool education in the conditions of European integration.....42	Poriadchenko L.A. Preparation of future teachers to implement the principle of continuity in training children of preschool and young school.....89
	Savchenko Y.Y. The features of formation of gender-role representations of pre-school children.....94
	Sytnyk O.I. Adult education contents and forms in Ireland.....98

УДК 378.373.2.016

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ НАСТУПНОСТІ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Порядченко Л.А.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті запропоновано методичне забезпечення підготовки майбутніх педагогів до реалізації наступності в навчанні опису дітей 5-6-річного віку. Суть його полягає в усвідомленні майбутніми фахівцями змісту і значення подальшого поступового розвитку мовних навичок дошкільників продукувати описи; осмисленні істинних і формально-структурних ознак цього типу монологу. Подальше формування на цій основі мовленнєвих умінь доречно добирати точні мовні засоби для передачі ознак описуваного предмета, об'єктивувати опис як одиницю мови, здійснювати рефлексію та контроль над мовленням ровесників у формі опису, що в цілому забезпечує розвиток у дітей комунікативних і лінгвістичних умінь. У методиці визначено провідні педагогічні умови, виокремлено етапи (комунікативно-збагачувальний, когнітивний і рефлексивно-мовно-творчий), розроблено комунікативний, лінгвістичний і рефлексивний зміст навчання опису. Відібрано і оптимізовано методи, організаційні форми і засоби, які забезпечують реалізацію наступності у навчанні дітей шести років опису.

Ключові слова: наступність, опис, висловлювання, мовні навички, мовні вміння, рефлексія над промовою, об'єктивація мови.

Постановка проблеми. Упровадження Державного стандарту початкової загальної освіти, Базового компонента дошкільної освіти в Україні та Концепції мовної освіти актуалізує проблему наступності в розвитку зв'язного мовлення дошкільників і молодших школярів засобами опису із урахуванням його мовностилістичного й контекстуального оформлення.

Уміння чітко, логічно і грамотно описати об'єкт чи подію, донести до співрозмовника певну думку, відстояти у словесній суперечці свою позицію – це справжнє мистецтво, яким володіє далеко не кожен з нас. У чому ж причина? А причина в тім, що, починаючи з раннього віку, дитину не навчали мистецтву живого слова, не заклали тієї мовної бази, якою вона могла б уміло користуватися під час висловлення своєї думки.

Як відомо, сенситивним періодом у розвитку мовлення дитини є період дошкільного дитинства та початкової школи. Отже, під час здобуття спеціальності «вчителя початкових класів» чи «вихователя дошкільного закладу» необхідним стає вирішення завдання професійного мовлення педагога, яке має бути взірцем для своїх вихованців, настільки досконалим, щоб дитина на прикладі педагога засвоїла всі особливості правильного, чіткого висловлювання.

Опис, за умов урахування в навчальному процесі всіх його особливостей, є досить важливим мовним засобом розвитку монологічного мовлення дітей, їхнього сприйняття, мислення та уяви. Так, за допомогою опису діти ще з дошкільного віку вчаться розкривати ознаки предмета, знаходячи найбільш доречні образні слова, розрізняти суттєві й несуттєві ознаки предметів, явищ, дій; здобувають уміння і навички будувати своє висловлювання в певній описовій композиційній формі; оволодівають культурою почуттів, естетичним смаком. За допомогою опису дитина вчиться розуміти та використовувати у власному мовленні контексти, що передають значення статичності у вираженні подій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із основних принципів забезпечення безперерв-

ності освітньо-виховного процесу між дошкільним навчальним закладом і початковою загальноосвітньою школою є принципи наступності.

Важливу роль цього принципу в навчально-виховному процесі ДНЗ та початкової ЗОШ розкривають педагогічні дослідження Г.Б. Ананьєва, А.М. Кухти, О.Я. Савченко, А.С. Симонович, В.О. Сухомлинського, О.П. Усової, К.Д. Ушинського, С.Т. Шацького та ін., згідно з якими наступність трактується як «опертя на пройдене», подальший розвиток знань, умінь і навичок, у процесі якого набуті знання, вступаючи у нові зв'язки, закріплюються, зміцнюються; нові, включаючись до загальної системи, засвоюються свідомо й міцно. Наступність під час навчання рідної мови між ДНЗ та початковою ЗОШ визначається лінгвометодистами як зв'язок усякої нової вправи з попередньою, коли вона спирається на неї і робить крок уперед [6]; як «погляд зверху вниз», зв'язок виучуваного із тим, що вивчене раніше.

Наступність у навчальному процесі забезпечує органічний перехід від минулого через сучасність до майбутнього, в результаті чого виконуються дві взаємопов'язані функції: забезпечується органічний зв'язок між цими трьома етапами навчання і одночасно готується здійснення майбутніх зв'язків, при цьому відбувається безперервний перехід кількісних змін у якісні, створюється динамічна рівновага в педагогічному процесі.

Проблематика навчання опису була предметом дослідження як у дошкільній, так і в шкільній лінгвометодиці. Так, зокрема, досліджено специфіку розвитку описового мовлення дітей дошкільного віку (В.В. Гербова, О.О. Зрожевська, С.В. Ласунова та ін.) та учнів початкової школи (О.П. Глазова, З.О. Доморацька, Л.М. Міненко, В.А. Собко, Г.І. Сорокіна та ін.), запропоновано варіативні методики навчання описового мовлення дітей дошкільного (М.М. Алексєєва, А.М. Богуш, А.М. Бородич, Н.В. Гавриш, Е.П. Короткова, Г.М. Ляміна, Є.І. Тихєєва, О.С. Ушакова, В.І. Яшина та ін.) та молодшого шкільного віку (Н.О. Будна, Н.А. Головань, Л.О. Варзацька, М.С. Вашуленко, Т.О. Ладиженська, М.Р. Львов,

М.М. Наумчук, К.С. Прищеп, Н.Ф. Скрипченко, Г.О. Фомічова та ін.).

Виділення невірнених раніше частин загальної проблеми. Однак, у дослідженнях і методичних порадах недостатньо розкрито функціонально-сміслові особливості цього типу мовлення, його граматичні та структурні ознаки, роль у розвитку мислення і монологічного мовлення дитини, а це призводить до того, що вчителі та вихователі слабо володіють тим змістом мовного матеріалу, який необхідний для створення описових контекстів.

Відтак, не завжди пропонуються доречні методи, організаційні форми і засоби лінгвометодичного впливу.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є, по-перше, висвітлення композиційних та мовно-стилістичних особливостей опису як одного з функціонально-сміслових типів мовлення; по-друге, представлення методики, яка забезпечить реалізацію принципу наступності в навчально-виховному процесі учнів початкової школи, вироблення в першокласників мовленнєвих умінь продукувати описи.

Завдання: розкрити особливості реалізації принципу наступності у навчанні дітей 5-6 річного віку опису, виходячи із компонентів методики навчання: мета, завдання, зміст, методи, організаційні форми, засоби; показати поетапність роботи над описом з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку

Виклад основного матеріалу. У лінгвістиці існують різні трактування поняття «опис». Його розглядають або як особливу синтаксичну одиницю тексту, як складне синтаксичне ціле [5] або як функціонально-смісловий тип мовлення, що є його типізованим різновидом – зразок, модель монологічного повідомлення одночасних ознак предмета в широкому розумінні та таких, що мають для цього визначену мовну структуру [8], особливий вид монологічного висловлювання [7; 9]

У методиці описом називають тип тексту, який містить характеристичне повідомлення про факти, дії та явища, що існують водночас [1; 2; 3; 4; 6; 10]. Одночасність ознак в описі виражається тим, що в кожному описовому контексті дієслова використовуються в одному визначеному часі. Поєднання різних видо-часових форм дієслів в описі неприпустиме.

За допомогою опису можна розкрити особливості природних явищ, якостей людини, описати дію чи стан, тому цей функціонально-смісловий тип мовлення має кілька різновидів, зокрема: натюрморт, портрет, пейзаж, характеристика, інтер'єр. Лише в характеристиці допустиме зіставлення дій різночасового плану. Кожен із цих різновидів має свої структурні й мовностилістичні особливості, що надають йому своєрідної самобутності й виразності.

У пейзажі, як описовому жанрі висловлювання, перераховуються тимчасові і постійні чи узагальнені ознаки природи.

У текстах, що є описом природи, наявні обставини часу (*тільки-но, цілими днями, нині, іноді, потому, ввечері і т.д.*); видо-часові форми дієслів (*було тихо*). Особливість опису інтер'єру, порівняно з пейзажем, – статичність змісту. В такому описі зазвичай перераховуються пред-

мети-неістоти (меблі, предмети побуту і т.д.), які перебувають у стані спокою, створюючи своєю наявністю певні ознаки кімнати, приміщення чи обмеженого розмірами місця. Називати дію чи стан цих предметів необов'язково, достатньо їх перерахувати. Тому тут використовуються номінативні та еліптичні види речень.

Опис портрета – це перерахування характерних зовнішніх рис людини: зовнішності, обличчя, одягу, стану. Ці ознаки можуть бути як постійними (опис обличчя, зовнішності), так і змінними (опис одягу, стану).

Опис зовнішності людини зазвичай виражається іменними частинами мови: іменниками, прикметниками, числівниками, прислівниками. У деяких випадках, переважно коли зображується стан і настрої людини, опис зовнішності може передаватися і дієсловами. Тоді ознаки виражаються із зовнішньо змістовим навантаженням.

Відмінність між описом портрета та характеристикою виражається в тому, що в портреті описуються зовнішні ознаки (риси) людини, а в характеристиці розглядається внутрішній стан людини, особливості її характеру, поведінка.

Ознаки характеристики поділяються на два види. Перші складаються на конкретних фактичних даних (це може бути біографія людини з перерахуванням подій у її житті), другі – аналізують характер людини, її стан, поведінку і тому іноді потребують доказовості, прикладів. Цими властивостями характеристика має багато спільного з функціонально-смісловим типом мовлення – міркуванням, бо саме в ній тези потребують доведення. Відмінність їх у тому, що в міркуванні виражаються причинно-наслідкові відношення, які супроводжуються доведенням. У характеристиці доводити нічого не потрібно – тут просто наявна констатація фактів.

Натюрморт певною мірою подібний до опису інтер'єра. Він є поєднанням переліку і особливостей предметів побуту, овочів, фруктів та квітів, що знаходяться перед глядачем. Ознаки, що виражаються в натюрморті, – статичні. Мовними особливостями описів-натюрмортів є те, що вони складаються з називних, еліптичних та складно-сурядних речень. Наприклад: *«На столі – букет фіалок. У червоній мисці – кілька червонобоких яблук, що перекалені рожевими соковитими черешнями та достиглими сливами. Скубка соковитого кавуна. Біля краю – серветниця, тарілка з виделкою та ножем. Чудовий апетитний вигляд має все це».*

Ще однією особливістю опису є те, що передавати словами можна не тільки предмет чи явище, а й дію чи стан. У кожного з цих видів опису є свої структурно-стилістичні властивості, власний мовний матеріал. Наприклад, щоб передати стан людини чи природи, найчастіше використовують прислівники або неозначену форму дієслів (*Морозить. Вітряно. Сніжно і т.д.*). Для опису дії використовують словосполучення із прислівниками (*іздить швидко, говорить голосно*), або іменниками з прийменниками (*вийжджає з двору, сидить на стільці*). Кожен із цих типів використовує у своїй структурі всі різновиди текстів-описів.

Методика реалізації наступності в навчальному опису першокласників-шестиліток із урахуванням особливостей функціонально-сміслових

типу мовлення передбачає вдосконалення методичної системи навчання опису дітей 6-річного віку, зокрема:

- опертя на мовленнєвий досвід дітей продукувати описи, здобутий у дошкільному віці;
- поступальне продовження комунікативного й лінгвістичного розвитку дітей з подальшим удосконаленням їхніх мовленнєвих навичок, поступове ускладнення й оновлення комунікативного й лінгвістичного змісту навчання опису (уведення первісних знань про опис;
- трансформацію наявних у дітей мовленнєвих навичок у вміння на тлі знань про суттєві ознаки опису, їх використання у практиці мовлення;
- формування вмінь об'єктивувати мову та рефлексувати мовлення у формі опису).

Метою навчання опису дітей у першому класі з урахуванням вимог наступності є формування вмінь правильно висловлюватись.

Поставлена мета реалізується розв'язанням таких завдань:

- удосконалення мовленнєвих навичок аудіювання висловлювань-описів; збагачення мовлення синтаксичними конструкціями, які здатні утворювати описові контексти;
- активізація в усному мовленні дітей доречних лексикограматичних засобів, характерних для опису;
- формування вмінь аудіювання описів, спостереження за специфікою мовного матеріалу та первісних елементарних знань про опис як функціонально-смісловий тип мовлення, його структуру;
- навчання дітей об'єктивувати опис як метамовну одиницю і розвиток умінь рефлексувати описи як найвищу одиницю мовлення.

Реалізація наступності у змісті відповідно до мети і завдань навчання опису дітей шестирічного віку має відбуватися за такими блоками: *комунікативний* – мовний зміст формування у дітей навичок і вмінь будувати висловлювання-описи в усній формі, правильно добираючи словосполучення і речення; *лінгвістичний* (у ньому визначено суттєві, формально-структурні ознаки) – зміст здійснення метамовної роботи щодо опису як необхідної умови для його об'єктивації і подальшого формування мовленнєвих умінь; *рефлексивний* – зміст первинного формування умінь будувати текст.

Виокремлення трьох змістових блоків передбачає і відповідне кожному з них застосування своїх методів навчання. Вони дібрані з урахуванням специфіки засвоєння мови: або практичного, емпіричного, неусвідомленого шляху, характерного для оволодіння мовленнєвими навичками; або практико-теоретичного, довільного, усвідомленого, метамовного шляху, притаманного опануванню лінгвістичних знань і комунікативних умінь.

Із практичних (дотеоретичних) методів пропонуємо бесіди, перекази, мовленнєві дидактичні ігри, лексичні вправи, вправи на побудову текстів тощо, які використовуються для удосконалення навичок висловлюватися за конкретним типом.

Із практично-теоретичних методів ефективними є такі: спостереження над реченнями, словосполученнями, над структурою; мовний аналіз, синтез, моделювання композиції, порівняння різних типів висловлювань, співставлення, абстрагуван-

ня, класифікація мовних одиниць, виокремлення суттєвих ознак тощо. Усі вони сприяють осмисленню дітьми сутності опису, його об'єктивації; усвідомленню специфіки мови, мовленнєвого досвіду; формуванню мовленнєвих умінь.

Серед інформаційно-рецептивних методів виділяють такі: пояснення педагога, читання творів із аналізом їх змісту, структури, бесіди узагальнювального характеру тощо.

Репродуктивні методи: вправи, дидактичні ігри сприяють формуванню в дітей умінь аналізувати текст із наступним виокремленням мовних одиниць. Евристичні бесіди використовуються для осмислення й усвідомлення дітьми суттєвих ознак опису, наприклад: *Що означає описувати? Що можна описати? Із чого ми починаємо описувати? Про що говоримо всередині опису, а про що в кінці?*

Дослідницькі методи вчать дітей бути «маленькими дослідниками», які самостійно чи під керівництвом педагога будують різні види описів, добирати відповідний, доречний синтаксичний мовний зміст, об'єктивувати цей тип монологу як одиницю мови, контролювати висловлювання однопісників та рефлексувати власне мовлення.

Важливо, щоб методи навчання були дібрані з урахуванням комунікативного й лінгвістичного досвіду дітей, специфіки імпліцитного й експліцитного характеру їхніх знань про мову, емпіричного й наукового шляхів засвоєння мови та особливостей удосконалення мовленнєвих навичок і початкового формування мовленнєвих умінь. У цілому це забезпечить реалізацію принципу наступності у навчанні.

Реалізація наступності в *організаційних формах* навчання опису проявляється у використанні їх з поступовим ускладненням. Починати слід із звичних для дітей дидактичних ігор, що побудовані на мимовільних процесах, і поступово переходити до форм, які потребують від першокласників довільності. Серед організаційних форм навчання у методиці виділяють такі: групові (уроки, спостереження, дидактичні ігри, екскурсії тощо), тематичні, інтегровані, комплексні. Індивідуальні форми роботи з дітьми застосовуються тоді, коли дитині потрібна допомога. Їй пропонується виконати вправи та завдання в індивідуальному порядку, під постійним контролем і коригуванням процесу оволодіння вміннями будови описів. За необхідності індивідуальні форми роботи з дітьми використовуються і в позаурочний час.

Наступність у використанні *засобів навчання* полягає в поступовому ускладненні мовного матеріалу (словосполучення, речення, тексти), дидактичного (загадки, прислів'я, казки, приказки), наочного (підручники, книги для позакласного читання, предметні та сюжетні картини, предмети, іграшки, об'єкти довкілля), ТЗН. Ці засоби сприяють оптимізації навчального процесу, розвитку комунікативних умінь, усвідомленню особливостей структури й істотних ознак різних видів опису.

Роботу за даною методикою необхідно здійснювати у три *етапи*. Зміст цих етапів реалізовується на кожному уроці, що забезпечує єдність лінгвістичних знань та комунікативних умінь і навичок, доступність і поступовість введення нового змісту навчання.

На комунікативно-збагачувальному етапі формування мовленнєвих навичок дітей відбувається з урахуванням видів опису (портрет, пейзаж, характеристика, натюрморт, інтер'єр, опис дії, стану природи чи людини), обсягу опису (5-6 речень), кількості мікротем (3-4) та ступеня їх розгорнутості, інформативності (усіх якісних ознак), синтаксису зв'язного цілого і граматичних способів міжфразового зв'язку (займенниковий, числівниковий зв'язок, синонімічна заміна тощо), синтаксичних особливостей описів, характерних для них словосполучень та речень.

Когнітивно-збагачувальний етап навчання дітей спрямований на усвідомлення дітьми змісту поняття «опис» як тексту, висловлення, осмислення його як одиниці мови за істотними ознаками, об'єктивації і початкового оволодіння цим терміном, тобто здобуття експліцитних знань.

На мовленнєво-творчо-рефлексивному етапі навчання дітей передбачає формування умінь рефлексувати опис як особливу одиницю мов-

лення з початковим формуванням умінь обирати і вживати доречні, найефективніші мовні засоби, що адекватні цьому типу мовлення, вміння контролювати й оцінювати власне мовлення й мовлення однокласників.

Висновки. Враховуючи всі особливості різних видів текстів та методичні рекомендації щодо реалізації принципу наступності в навчанні дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку опису, зазначимо, що використання методики реалізації наступності в навчанні опису дітей дошкільного та молодшого шкільного віку сприяє засвоєнню дітьми особливостей будови та побудови опису як функціонально-смыслового типу мовлення, його синтаксичних та композиційних особливостей; усвідомленому використанню шестирічками адекватних мовних засобів для створення описових контекстів; формуванню в дітей умінь об'єктивувати опис як один із видів монологу та здійснювати рефлексію над мовленням у формі опису.

Список літератури:

1. Богуш А.М. Методика навчання дьтей української мови в дошкільних навчальних закладах [Текст]: підруч. Для студентів ВНЗ / Алла Богуш. – 2-ге виб., допов. і перероб. – К.: Слово, 2014. – 437 с.
2. Богуш А.М. Перші кроки грамоти: передшкільний вік [Текст]: навч. посіб. / Алла Богуш, Наталія Малиновська. – 3-є вид. – К.: Слово, 2016. – 420 с.
3. Вашуленко М.С. Методика навчання української мови в початковій школі: навч. – метод. посібн. для студ. вищих навч. закладів / за наук. ред. М.С. Вашуленка. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
4. Калмикова Л.О. Теоретичні основи й шляхи вдосконалення методики мовленнєвої підготовки дітей до школи / Л.О. Калмикова // Початкова школа – 2001. – № 2. – С. 10-13.
5. Кожин А.Н. Функциональные типы русской речи: Учеб. пособие для студ. / А.Н. Кожин, О.А. Крїлова, В.В. Одинцов – М.: Высшая школа, 1982. – 223 с.
6. Львов М.Р. Преемственность и перспективность в обучении родному языку / М.Р. Львов / – М.: Педагогика, 1982. – 168 с.
7. Наумова Т.Н. Роль языка в процессе социализации ребенка // Ю.А. Сорокин Проблемы психолінгвистики. – М.: Наука, 1975. – 204 с. – С. 125-130.
8. Нечаева О.А. Функционально-смысловые типы речи (описание, повествование, рассуждение) / О.А. Нечаева / – Улан-Удэ, 1974. – 214 с.
9. Солганик Г.Я. Синтаксическая стилистика. Сложное синтаксическое целое: Учеб. пособие для студ. – М.: Высшая школа, 1991. – 182 с.
10. Ушинський К.Д. Рідне слово / К.Д. Ушинський // Вибр. пед. твори: У 2 т. – К.: Рад. шк., 1989. – 192 с.

Порядченко Л.А.

Киевский университет имени Бориса Гринченко

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К РЕАЛИЗАЦИИ ПРИНЦИПА ПРЕЕМСТВЕННОСТИ В ОБУЧЕНИИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО И МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация

В статье предложено методическое обеспечение подготовки будущих педагогов к реализации преемственности в обучении описанию детей 5-6-летнего возраста. Суть его заключается в осознании будущими специалистами смысла и значения дальнейшего поступательного развития языковых навыков дошкольников производит описания; осмыслении существенных и формально-структурных признаков этого типа монолога. Дальнейшее формирование на этой основе речевых умений уместно подбирать точные языковые средства для передачи признаков описываемого предмета, объективировать описание как единицу языка, осуществлять рефлексію и контроль над речью сверстников в форме описания, что в целом обеспечивает развитие у детей коммуникативных и лингвистических умений. В методике определены ведущие педагогические условия, выделены этапы (коммуникативно-обогащающий, когнитивный и рефлексивно-культурно-творческий), разработано коммуникативное, лингвистическое и рефлексивное содержание обучения описанию. Отобраны и оптимизированы методы, организационные формы и средства, которые обеспечивают реализацию преемственности в обучении детей шести лет описанию.

Ключевые слова: преемственность, описание, высказывания, речевые навыки, речевые умения, рефлексия над речью, объективация языка.

Poriadchenko L.A.

Borys Grinchenko Kyiv University

PREPARATION OF FUTURE TEACHERS TO IMPLEMENT THE PRINCIPLE OF CONTINUITY IN TRAINING CHILDREN OF PRESCHOOL AND YOUNG SCHOOL

Summary

The article proposes methodical support for the preparation of future teachers for the realization of continuity in teaching the description of children of 5-6 years of age. Its essence lies in the understanding by future specialists of the meaning and significance of the further progressive development of the language skills of preschoolers to produce descriptions; understanding of the essential and formal-structural features of this type of monologue. Further formation of verbal skills on this basis is appropriate to select the exact language means for conveying the characteristics of the described object, to objectify the description as a unit of language, to exercise reflection and control over the speech of peers in the form of a description that, on the whole, ensures the development of communicative and linguistic skills in children. In the methodology, the leading pedagogical conditions are defined, the stages (communicative-enriching, cognitive and reflexive-cultural-creative) are singled out, communicative, linguistic and reflexive content of teaching is described. Methods and organizational forms and means that ensure the realization of continuity in the teaching of children of six years are described and optimized.

Keywords: continuity, description, statements, speech skills, speech skills, reflection over speech, language objectivization.

**ОСВІТА –
СУТНІСТЬ ЧАСУ!**

ISSN 2304-5809

9 772304 580908